

## Параска Хома

Параска Петрівна Хома відома не лише на Івано-Франківщині, а й далеко за межами України..

Люди різних трудових професій, котрі побували у царстві квітів Хоми на її шостій персональній виставці, у книзі відгуків писали про "свято життєлюбства" і "справді народне мистецтво", про те, що її "картини залишають радість на серці, відчуття свята й сонця". Одні раділи від того, що потрапили у "світлий, сонячний і казковий світ дитинства". Інші просто дякували авторці за "диво", за те, що кожна картина - це часточка улюбленої України...

Казковий світ свіжих барв Параски Хоми дивує відвідувачів виставок, фахівців народного та декоративно-прикладного мистецтва. І, як звичайно, всіх цікавить, як то жінка, що не закінчувала спеціальних шкіл чи студій, не мала, як, скажімо, Федір Приймаченко, наставниці в особі матері-художниці, не вчилася, як петриківські малювальники, не була навіть на виставках творів народних живописців, як же вона, селянка, чиї руки вже понад чверть століття садять на полі буряки, пестять пшеничний колос, створила подала на високий мистецький суд довершені й талановиті картини, кращі з яких можна виставити поруч з роботами Г.Собачко-Шостак, К.Білокур, М.Приймаченко?

Параска Хома добре знала, що славнозвісні в країні петриківські майстри малюють свої квіткові композиції без попередньо наміченого контуру, не послуговуючись при цьому ніяким мірильним інструментом, що, крім пензля, вони застосовують і сухі стеблини, і трісочки, а ягоди квіток просто малюють пальцем. І що в кольоровому спектрі цих чарівників переважають червоний і зелений кольори. Вона добре знайома з творами Т.Пати, І.Пилипенко, Н.Білокінь, Н.Тимошенко, П.Глущенко та багатьох інших майстрів, талант яких розвинули і продовжили їхні учні, послідовники, створивши петриківську школу. Але тоді, коли визрівало в душі бажання сісти за стіл, взяти білий аркуш паперу і нанести на нього бодай фрагмент того букета, що уже народився в уяві, тоді вона була далекою від таємниць художнього ремесла, від таких понять, як площа, симетрія, контури. Вона навіть не чула про те, що у перші роки після Вітчизняної війни на Прикарпатті, а найбільше на Івано-Франківщині, від хати до хати йшли модою так звані "мальовані косиці" - квіти, зображені у вигляді вазона на аркушику паперу і причеплені на стіні у формі ромба. Може, серед цього "мандрівного" явища мистецтвознавці загубили талановитих самородків, бо не помітили якось цієї короткочасної хвилі, та й етнографи не спромоглися на опис інтер'єра подібної хати, у якій були мало не всі стіни обклеєні малюнками.

Липень духмянів липовим цвітом, стиглою малиною. Мати дибала на поле з сапою рано і вела за собою дев'ятирічну доню. Мале дівча не встигало за ненькою, хапалося руками за спідницю і все зорило в той бік, звідки вставала дивна-предивна веселка, що одним кінцем пила роси в полях, а другим ген-ген через Дністер перекинулась. Поле грало розмаїтими барвами, і дівчинка тішилася, дзвінко сміялась. Та й у матері на душі було радісно, бо хоч і скрутно їм малося, але не тільки гадками про хліб насущний була заповнена її голова. Вона, як не дивно, на перший погляд, кохалася в народних строях, мережаних сріблом-золотом киптариках, вишиваних сорочках. З її уст не сходили то коломийки, то журливі латканки, то поетичні, часом трагедійні і сповнені романтичності легенди, оповіді та перекази. Буваючи на

толоках та вечорницях, вона виділяла і запам'ятовувала орнаменти й узор вишивок, гапування й ткання, жадібно дослуховувалася до пісень, її душа, мов спрагла земля навесні всотувала в себе оте багатство. Сусіди заздрили жінці, мовляв, добре Процючка маєтьса, коли їй на язик навертаються співанки. Нерідко й чоловік подекував у зажурі: "Нема кавалка хліба в хаті, он діти писки, як ворони, повідкривали, а жінка - мов підмінив хто: вуставки збирає по селу.." Та чоловік мав добре і лагідне серце. Отак сказав з біди-горя та й тут-так забув. Не був лихим ні вдома, ні на людях. Де тільки не наймитував, а ніяк не зводив кінці з кінцями. Але люд знали його як порядного чоловік А в Процюків часом збиралася непрошених людей повна хата. Не одна красна молодиця аж із третього села напитувала жінку з Чернятина, аби пошити наймодніші вуставки сорочки чи скопіювати узор для скатерки або ж рушника дівчатам-відданицям.

Біля мами й дочка прилучалася до прекрасного. Хіба зможе забути вона той день, коли шестирічною щебетункою приймала (від кого - не пам'ятає) в дар кольорового олівця як винагороду за гарну гру в любительській виставі в селі. Цей олівець, як найдорогоцінніший скарб, тримали дитячі рученята. За малюванням Парася і їсти не хотіла, та й часу не стачило їй: на аркушах паперу "ходили" сонце, райдуга, листочки соняшників і кущі ружі. Усе чомусь у неї мало бути на землі. Може, тому, що справді і сонце, і небо, і райдуги казкові із землі обдивляються і, лише на землі стоячи, можна відчутти їх неповторну красу.

Потім уламок того олівця довго зберігався як сімейна реліквія в домі Процюків. Може, саме ним Параска робила перші ескізи до вишивок і сорочок, рушників, киптариків. На жаль, ці дорогі малюнки не збереглись, а можливо, якраз у них і слід шукати початок таланту Параски Петрівни.

А ще любила вона в дитинстві вишивати і виліплювати всілякі іграшки. Важко перекинути нині місток між отими незграбними півниками чи песиками з жовтої глини і традиціями народної кераміки, та, на диво, залюбилася її дівоча фантазія у глину. Та й що тут дивного. Глина - це та ж земля, що родить квіти, виколисує у своїх долонях дощ і вітер.

Ой зацвіли фіялочки, зацвіли, Аж всі гори з долинами покрили... - Йду, бувало, полем, на волошку гляну, зірву і думаю, з якими б то квітами її блакить гармоніювала,- каже Параска Петрівна. Верталась вона додому з великим оберемком квітів. Милувалась ним по дорозі, приглядалась до кожної квіточка вдома, розкладаючи в слоїки. Часом поривалась взятися за олівець. Та не було де - тіснота в хаті. А ще й часу бракувало: вечорами треба було щось робити по господарству...

Хтось із великих і мудрих людей сказав, що лише той має право жити на землі, хто дав життя бодай одному деревцю. Яка велика мудрість і пророцтво! А в Чернятині, та ще й на вулиці Зеленій, що тільки не росте. Ось господарство Параски Петрівні Кам'яниця під бляхою, позад неї - літня кухня, збоку, під розлою: сливою - криниця. Куштуєш воду - аж зуби ломить. Стіни хати знизу, від землі, сині, а далі переходить сие в зелене. І вже верхня частина десь на висоті вікон гармоніює з тлом саду. І зелений дах тепер нагадує зеленувато-синій човен, що пливе в зеленавих хвилях голубого моря.

А вздовж дороги, біля обійстя, бузок буяє, кущі калини, липа, черегмша, каштани. І ніби замикає межі подвір'я верба плакуча. А яких квітів насіяла господиня ї городі! Коли настає вечір, вона - у своєму казковому царстві квітів. Як добра господиня, припрошує гостя до світлиці, відчиняє навстіж двері - і перед очима дивовижний світ чар-квітів продовжує буяти, жити, полонить уяву, милує зір. Параска Петрівна часто згадувала той час, коли син Ярослав вчився в Косівському художньому технікумі, де там показав її малюнки, а відтак одного разу прийшов додому з професіональним художником.

Господиня розклала перед фахівцем десятки аркушів паперу. Він одразу ж звернув увагу на прості сюжети: квіти садові, квіти польові. А коли "прочитав" кожен букет, кожную квітку, його вразила різноманітність варіантів, за якою крився неабиякий дар декоративного переосмислення природи. Все, що буяло на листках білого паперу, було далеким від натуралістичного копіювання. Витончені кольори створювали неповторно характерні образи. І в квітах, і в фантастичних птахам, і в орнаменті, і в злагодженій гармонійності та стильовому компонованні - в усьому ввижались незвичайність, якась особлива свіжість.

Перед першою персональною виставкою, що проходила у Львівській картинній галереї, вона працювала з особливим піднесенням. За два місяці створила десятки малюнків серій "Квіти", "Жоржини", "Гвоздики", "Соняшники", "Маки", "Чорнобривці", "Садові квіти", "Квіткові пісні", "Врожай", "Павичі в квітах", "Півник". Понад шістьдесят робіт репрезентували творчість самотньої майстрині. Серед них найвищу оцінку глядачів і фахівців дістали композиції, близькі часом до натюрмортів: квіти у вазах або кошиках, квіти і птахи. Рисунок їх довершений, плавний, впевнений і живий, колір вражає гармонією відтінків. Збентежена щирими потисками рук, торкала пелюстки жоржин і пояснювала: - Я завше думаю про те, аби кожна квітка була свіжою, новою, щоб вона тішила. З природи беру настрої, а вже фантазія творить... Вдумливий глядач, певно, вловить у її творах глибинну традиційну символіку покутського краю, а в багатій палітрі виділить чорно-сині барви - символ жури і суму. Від оранжевих тонів повіє на нього теплом і радістю погожого дня, від зелено-голубих - буянням природи, від жовтих - веселим, святковим настроєм, лірикою кохання.

Дослідники творчості Параски Хоми говорять про розмах і безкрайність фантазії, соковитість кольору, вільну симетрію, невимушений ритм, уміння декоративно вирішувати площинність зображення, підкреслюють те, що художниця бере від природи певний настроєвий та колористичний мотив, а потім цілком вільно і сміливо створює на аркуші площину, ніби розгорнуту композицію, виявляючи приховані в мотиві кольорові і пластичні ефекти, відкриваючи без межні декоративні можливості навко лишнього світу; наголошують на тім що багата фантазія художниці поєднується з ліричністю, з поетичним світосприйманням, створюючи радісний гімн молодості землі.

Відома художниця С. Караффа-Корбут у книзі відгуків на виставці написала: "Шановній Парасковії Петрівні велике спасибі за велику працю й естетичну насолоду. Приємно було бачити це квіткове багатство у сучасному текстилі, на хустках..."

Вся підлога в хаті майстрині часом була заслана аркушами і виглядала так, наче ви не в оселі, а на квітучій ниві. Ось серії "Жоржини", "Волошки", "Маки". Одні з них вражають

ліризмом, в інших - епічна задума, ще в інших бачиться жартівлива усмішка. Одні ваблять жіночою гордовитістю, інші - лагідною стриманістю. Вражає фантазія автора. Подумати тільки, лише у серії "Маки" близько ста мальовок. Всюди маки, і тільки польові, а аркуш на аркуш не схожий. Кожна квітка, пелюстки, стебельця, листочки показані в декоративній площині. Художниця не скопіювала квіти з природи, а вдихнула у них власний життєдайний струмінь. Вона любила зелену весну і стигле літо, любила багату і поважну осінь, та особливо вона раділа зимі, коли працювалося їй легко і гарно.

У кімнаті, де Параска Петрівна найчастіше працювала взимку, легкий зеленавий тон стін з дрібними квітками нагадує веселий луг десь понад річкою. На стіні - портрети: Параска зі своїм судженням, сини Ярослав, Володимир та Богдан, плакетка "Мамині жоржини". Матері приємно похвалитися: "То Славко зробив за моєю мальовкою, викарбував із міді, ще як у Косові вчився". Над портретами вишивані рушники. На стіні - килимок, витканий сільськими жінками за її ж малюнком. На ліжку-вишивана скатерка-накидка, подушки.

Вона дуже любила вишивку. Інколи їй здавалося, що бажання відтворити на папері веселу квітку, що росла під вікном, вишити яскравий візерунок на полотні було її дитячим протестом на удари долі. Вона казала: - Навіть не знаю, що ліпше люблю: чи плести, чи вишивати, чи малювати... Іноді її надихали давні легенди. Якось її запитали, що спонукало створити образ Бондарівни.

- А ви хіба не звернули в Городенці увагу на камінь перед старим костюлом - з нього видніє прекрасне дівоче обличчя... Люди розповідають легенду: жила в Чернелиці дівчина краси небаченої. Бондарівною звали. Краси досить, а нема достатку. Якось прийшла дівчина на ярмарок і побачила киптарі цяцьковані та вишивані, корали червоні. Зашарілося личко дівчини. А тут - пан Каньовський. Угледів її та й обімлів. Наказав прикликати вродливицю. Але горда дівчина відмовила, не дозволила, аби пан доторкнувся до її руки. Хотів узяти силою - втікала. Панські слуги гнались за нею, випускаючи стріли. Одна, найлютіша і найзаклятіша, впилася їй в спину. З каменя в Городенці ніби промовляє до своїх сестер-дівчат чарівне обличчя. То пам'ятник Бондарівні. Так легенда стала основою роботи Параски Хоми "Бондарівна". Вікно, в середині якого дівчина в покутському одязі XVIII століття. В її очах смуток і задума, печаль і гіркий біль, але на обличчі - незламна воля й мужність. Глибокий зміст розкрито через органічний синтез реального світу з оптимістичною народною символікою. І на столі у майстрині пісенний репертуар: "Зацвіла ружа", "Каштани", "Чорнобривці", "Лісова пісня", "Солов'їна ніч", "Ой верби-ченько", "Ясени", "Два кольори", "Рушничок", "Зелен клен", "Лю-бисток", "Білий сніг на зеленому листі". Окремі картини групуються в серії і цикли: "Пісні", "Не шуми, калинонько", "Золотиста осінь". Серія "Червона рута" об'єднує аж десять малюнків. Серію "Червоні маки" художниця присвятила сестрам Байко, бандуристам, лауреатам Державної премії УРСР імені Т.Г.Шевченка.

Кажуть мудрі люди, що коли дуб не пустить глибоко коріння, то не забуває могутня крона, не розлежиться пагілля, не насіється з нього жолудів-діток, і стримітиме він деревом-сиротою десь на узбіччі лісу, доки не спаде з нього пізній лист, не обчухрають його голову вітри, не обломить крутий мороз віти. Так, певне, і талант. Коли він проростає стеблом і заколисує ваговитий колос, а з того колоса розсипаються тугі, стиглі зерна і знов росте-проростає зеленим килимом новий урожай - то щирий і багатий талант. Талант не собі, а

людям. Параска Хома щедро відкривала свій дім для сільської дітвори. Вона ходила до студії юних художників Чернятинської середньої школи не один рік, вже багато студійців йшли шукати стежки-дороги до великого мистецтва. Дуже повно вияскравлює вдачу художниці, розуміння нею свого місця на землі її звертання до дітей, надруковане у журналі "Малятко": "Люблю і річку, і гай, і поле. Та над усе люблю квіти. Отож і саджу їх завше багато. Хай ніжаться в сонячнім промінні мої троянди, півонії, чорнобривці. Хай пломеніють у прохолодні осінні ранки айстри та жоржини.

Дивлюсь я на них - і ніколи надивитись не можу. А щоб квіти повсякчас зі мною були, навіть у лютий мороз та білу снігову завію, беру фарби чи кольорові олівці і малюю собі. Малюю гребенястих, пишних хвостиків півнів у буйному вінку. Малюю барвисті килими польових та лісових квітів. А ще - соковите гроно винограду, вусатий качан кукурудзи міцного, кремезного здоров'я бурячиська. Щодень я бачу, як усе росте-виростає, бо вже чимало літ працюю на щедрому колгоспній полі. Мені малювати веселіше, коли я співаю. Часом почую яку пісню радіо, дивись, а сама рука так і тягнеться до паперу, щоб намалювати. А ще малюю все, що зацвітає, духмяніє, колоситься в наших луках, гаях, на городах. Село моє, Чернятин на Івано-Франківщині, - велике, заможне, в квітучих садах. Всякого зела в нас доволі. І навіть вулиця, що на ній живу. Зеленою зветься. Справді тут царство квіток. Квіти люблю, квіти і малюю. Ви, друзі, знаю, теж любляете фарби. Часто бачу і ваші малюнки видрукувані. Нехай любі, живеться вам весело! З піснею, з сонечком, з квітами барвистими!" - А що,- усміхається Параска Петрівна. - Може, колись тут, у Чернятині, буде і моя школа... Підуть учні. Я думаю таки дужче братися за роботу...